

SUMMARY

The article is directed on research of problems and prospects of the use of direct method in the process of forming of Report on motion of money. The direct method of drafting of Report on motion of money takes into account a receipt and outflows of money of enterprise in the process of realization of operating-room, investment and financial activity.

Keywords: money, financial reporting, account receivable, enterprise, direct method, financial result, operating activity

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Аскери О. Международные стандарты финансовой отчётности (International Accounting Standarts) // М.: Аскери, 2006. — 1060 р.
2. Бухгалтер и Закон Отчёт о движении денежных средств: от возникновения до особенностей составления (рус.) Бухгалтерские будни // Аналитический еженедельник. — 01.02.2010 – 07.02.2010. — В. № 05 (36).
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2009. - 912 с.
4. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: Практичний посібник. — К.: Лібра, 2004. - 880 с.
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 11.05.2000 р. № 1707-III, від 08.06.2000 р. № 1807осконалення звіту про рух грошових коштів // Вісник податкової служби України». — 2010. - № 26 .
6. Карлберг К. Бизнес-анализ с помощью Excel 2000. — М.: Издательский дом "Вильямс", 2000. —480 с.
7. Кашенко Е.Н. Гура-III, від 22.06.2000 р. — № 1829 — III.
8. Пархоменко В. Порядок заповнення звіту про рух грошових коштів прямим методом // Бухгалтерський облік та аудит. — 2011. — №25. — С. 152.
9. Каруца С.М. Фінансова звітність як предмет державного фінансового контролю // Фінансовий контроль (всеукраїнський науково-теоретичний, інформаційно практичний журнал). — 2005. — № 1 — с.52
10. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент. — Житомир: ЖІТІ, 2001. — 440 с.
11. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.
12. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз // Навчальний посібник. — К., 2005. — 196 с.
13. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// minfin.gov.ua](http://minfin.gov.ua).
14. Офіційний сайт Верховної Ради України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// rada.kiev.ua](http://rada.kiev.ua).
15. Сайт журналу "Дебет-Кредит". — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// dtk.com.ua](http://dtk.com.ua).
16. [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// zrns.ru](http://zrns.ru).
17. Періодичне видання "Баланс". — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// balance.ua](http://balance.ua).
18. Офіційний сайт НБУ. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// nbuv.gov.ua](http://nbuv.gov.ua).

УДК 339.727.22:338.43

ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Клсцова Н. В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту ЗЕД та євроінтеграції Сумського національного аграрного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді. Наслідки реформ, що відбуваються останні десять років у сільському господарстві регіонів України, довели необхідність диверсифікації системи економічних відносин, що одночасно охоплює і виробництво, і обіг, і споживання сільськогосподарської продукції. Особливого значення набуває сільське господарство Сумської області, що неодмінно потребує значних інвестиційних ресурсів. Якщо сільськогосподарське підприємство з іноземними інвестиціями Сумщини ставить за мету ефективне функціонування у довгостроковому періоді, забезпечення високих темпів розвитку, підвищення конкурентоспроможності, то його керівництво повинно застосовувати всілякі стратегічні підходи щодо залучення іноземного капіталу. Таким чином, постає питання про необхідність формування сприятливого інвестиційного середовища, що окрім загальноприйнятих чинників, враховуватиме особливості сільськогосподарського виробництва, рівень інвестиційної активності галузі, зосередження на пріоритетних напрямках, формах та джерелах інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На міжнародній арені питання інвестиційного клімату та привабливості підприємств різних галузей економіки набули поширення у роботах багатьох науковців, практиків, політиків, зокрема таких як Г. Бірман, І. Бланк, Л. Брагінський, А. Булатов, В. Губенко, К. Зуллас, М. Кісіль, Т. Мацибора, А. Пересада, М. Пессель, Б. Пшик, П. Саблук, Н. Хруц та інші. Проте й досі не вирішено дилему щодо факторів, які формують інвестиційне середовище сільськогосподарських підприємств.

Метою даної статті є визначення факторів, які сприяють поліпшенню інвестиційного середовища для розвитку підприємств з іноземними інвестиціями у сільському господарстві Сумської області.

Результати дослідження. Узагальнюючими поняттями, що характеризують інвестиційне середовище в області, виступають "інвестиційний клімат" та "інвестиційна привабливість". Ці два поняття подібні, оскільки враховують максимальну кількість факторів, що впливають на процес прийняття інвестиційних рішень та подальшу реалізацію інвестиційних проектів. Інвестиційний клімат не є новим явищем для української економічної науки, тому що теоретичне його обґрунтування відбулось ще за часів перебудови Радянського Союзу, хоча й без урахування регіональних особливостей. Проте й досі для характеристики інвестиційного клімату не існує загальновизначених показників. Так, Губський Б. В. говорить, що саме інвестиційний потенціал (об'єктивні та кількісні умови інвестування) та інвестиційний ризик (переважно якісні політичні, економічні, соціальні характеристики приймаючої країни щодо ймовірності втрати в ній інвестицій чи дохід від них) визначають інвестиційний клімат регіону чи країни у цілому [1, с. 206]. Російські ж науковці розглядають інвестиційний клімат в якості системи прийняття капіталу, тобто сукупності правових актів і установ, що втілюють державну політику у відношенні капіталовкладень з-за кордону [2, с. 100–105].

Враховуючи теоретичні та практичні дослідження науковців, власні розробки та аналіз, ми прийшли до класичного висновку, що під інвестиційним кліматом регіону та країни у цілому необхідно розуміти комплекс політичних, соціально-економічних, організаційно-правових, соціокультурних, фінансових та географічних чинників, за допомогою яких іноземні інвестори мають можливість визначити між ризику спільної діяльності, розрахувати рівень прибутковості власних капіталовкладень, що впливатиме на остаточне рішення інвестування певної галузі у регіоні [3, с. 48]. Інвестиційну ж привабливість регіону можна розглядати лише в якості майбутнього місця інвестування, тобто дане поняття є значно вужчим, проте більш конкретним, у порівнянні з інвестиційним кліматом. Однак для стратегічного інвестора не достатньо переконливими є аргументи щодо інвестування підприємства, якщо розвиток даної галузі у масштабах країни чи регіону перебуває у несприятливому стані. Тому що інвестиційна пропозиція має попит лише там, де існують відповідні сприятливі умови. І це цілком природно, бо потенційний інвестор зацікавлений в отриманні максимального прибутку з мінімальним

ризиком вкладання коштів. За цих умов починається, насамперед, пошук прибуткового об'єкта інвестування, що передбачає визначення інвестиційної привабливості підприємства, ризику співпраці та перспективи функціонування щойно створеного бізнесу. Зокрема, Мацібора Т. В. акцентує увагу на тому, що інвестиційна привабливість підприємства – поняття широке і може трактуватись по-різному. Наприклад, для кредитного інвестора (банка) одним із основних чинників є платоспроможність підприємства, оскільки банк у розподілах прибутків від реалізації проектів участі не бере і зацікавлений лише у своєчасному поверненні коштів та отриманні відсотків. Проте інша справа, коли інвестор – акціонер або партнер у спільному бізнесі. У такому випадку головним фактором привабливості виступає ефективність господарської діяльності [4, с. 128].

Сьогодні до першочергових проблем розвитку економіки нашої держави належить проблема поліпшення інвестиційного середовища сільськогосподарських підприємств. Для того, щоб сприяти розвитку підприємств з іноземними інвестиціями в Сумській області, необхідно створити, перш за все, сприятливе інвестиційне середовище, під яким, на нашу думку, необхідно розуміти ринкову підсистему, що сприяє руху інвестицій та втілює риси інвестиційного клімату й інвестиційної привабливості країни, регіону чи підприємства. Зазначимо, що створювати привабливе інвестиційне середовище регіону у сільському господарстві можна за різними аспектами, проте ми пропонуємо відштовхуватись від тих позицій, що були висловлені респондентами різних країн світу в процесі проведеного експертного опитування. Так, враховуючи думку міжнародних експертів та молодих спеціалістів окремих вищих навчальних закладів України з питань іноземного інвестування, ми сформуваємо чотири основні групи факторів, що мають безпосередній вплив на формування сприятливого інвестиційного середовища для підприємств з іноземними інвестиціями у сільському господарстві Сумської області (рис. 1). Отже, при інвестуванні сільськогосподарських підприємств Сумщини закордонний учасник акцентує увагу на інвестиційному потенціалі, інвестиційному ризику, інвестиційній активності та фінансовій звітності підприємств, що функціонують у сільському господарстві області. Як ми позначили на рис. 1, інвестиційний потенціал представлений, перш за все, ресурсним потенціалом, зокрема площею сільськогосподарських угідь, що на думку експертів, є вирішальним показником для ведення сільського господарства у регіоні. Ми підкреслюємо, що саме Сумська область має найбільшу площу ріллі у розрахунку на одного мешканця регіону, орендна плата за яку найкращим чином приваблює іноземних партнерів. Проте ситуація з правом власності на землю є досить складною і суперечливою. Оскільки інвестиційна діяльність передбачає й участь інвестора в управлінні суб'єктом господарювання, то власність на майно, у тому числі й землю, є основною передумовою інвестування. А підвищення родючості ґрунтів та здійснення заходів з меліорації постають у якості основних напрямів вкладання іноземних інвестицій у сільське господарство регіону. Проте у ринкових умовах, іноземні інвестори поступово

Рис. 1. Основні фактори, що формують інвестиційне середовище сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями

Джерело: власні дослідження автора, на основі проведеного експертного опитування 162-х респондентів на міжнародному та національному рівнях

будують ланки купівлі земельних ділянок, на продаж яких й досі накладено мораторій. Більш того, це не спіткає іноземного інвестора, а навпаки – задає тону для активного проникнення на ринок сільськогосподарської продукції області. Саме тому необхідно впроваджувати політику щодо врегулювання намірів та побажань вітчизняного партнера з кінцевими цілями іноземного інвестора. Якщо це питання не буде з'ясовано до початку співпраці, то можуть виникнути непорозуміння у процесі роботи.

У Сумській області було зафіксовано такого роду непорозуміння у Лебединському, Білопільському, Тростянецькому та Краснопільському районах. Представники Кіпру та Франції, маючи всі законодавчо оформлені документи, користувалися землею цих

районів протягом п'яти років та змінили вид діяльності. Створене за їх участю підприємство з іноземними інвестиціями "Агросад" було визнано банкрутом, відповідно мав місце і процес ліквідації. З цього приводу Губенко В. І. зазначає, що агресивна конкуренція по відношенню до більш слабких країн на зовнішніх та внутрішніх ринках дозволяє транснаціональним компаніям необмежено експлуатувати ресурсний потенціал менш розвинутих країн, уряди яких не мають можливості підтримувати соціально-економічну сферу, збільшуючи з кожним роком зовнішню заборгованість своїх країн [5, с. 13]. Більш того, Михайлова Л. І. акцентує увагу на тому, що на східних землях Німеччини, де ще на етапі "входження інвестора" у визначений регіон чи при зміні власника підприємства, що безумовно передбачає розгортання потужної інвестиційної політики, муніципальні органи управління обумовлюють напрямки виробничої діяльності та формулюють вимоги щодо забезпечення зайнятості населення. Зокрема, це є обов'язковою умовою для депресивних регіонів з високим рівнем безробіття, наприклад, для землі Саксонія-Ангальт Німеччини [6, с. 204]. На наш погляд, зауваження Михайлової Л. І. є доречним, тому що посилення влади регіональних та місцевих органів управління у відстоюванні соціально-економічних інтересів територіальних громад при залученні іноземного капіталу не сприяло б поширенню безробіття у регіоні. Так, на 01.01.2009р. у Сумській області із 20,9 тис. безробітного населення працездатного віку, що зареєстроване у державній службі зайнятості, 15,6 тис. осіб – це жителі сільських місцевостей, що реально опинилися без роботи. Таке вивільнення відбулось за рахунок зміни існуючих організаційно-правових форм господарювання, ліквідації виробництва продукції тваринництва, а також злиття у підприємства з іноземними інвестиціями, що спричинило створення так званих "латифундій", що спеціалізуються виключно на вирощуванні основних культур рослинництва. Останнім часом на такого роду підприємствах навіть має місце "вахтовий метод" організації виробництва, тобто такий метод, що передбачає постійні подорожі до об'єктів роботи, що знаходяться на значній відстані. Крім того, такий метод є зручним для роботодавців, тому що необмежений за терміном проведення і застосовується без спеціального переліку, а також передбачає роботу змінного – "вахтового", персоналу.

Тому ми повинні враховувати, що суттєвою відмінністю сільського господарства від інших галузей народного господарства є те, що саме тут у процесі виробництва задіяні не три, а чотири виробничі ресурси – основні та оборотні фонди, робоча сила та земля. Причому останнє виступає і як знаряддя, і як предмет праці, а також є основним і незмінним засобом виробництва, на відміну від промисловості, де земля служить тільки просторовим базисом. Незамінність землі як засобу виробництва виражається в тому, що її не можна замінити, як, наприклад, основні фонди, новим та більш ефективним засобом. У той же час, при правильному використанні в процесі виробництва, земля не зношується, а навпаки – покращує свої якості (родючість). Цей факт та сезонність сільськогосподарських робіт визначають високу капіталомісткість галузі, оскільки практично кожна операція потребує використання іншої, характерної лише для неї техніки, причому від наявності її кількості залежить якість та своєчасність виконання робіт на підприємстві.

Таким чином, при утворенні сприятливого інвестиційного середовища у сільському господарстві, одним із позитивних чинників, що оперує Сумська область, виступає площа сільськогосподарських угідь. Коли ми говоримо про позитивні моменти, то маємо на увазі не лише для іноземного, але й для вітчизняного партнерів. Одним з головних пріоритетів розвитку Сумської області є збереження та ефективне використання земельних багатств регіону, проте неможливо та й недоцільно здійснити 100% залучення земель до обробітку, тому частину земельних ресурсів, які є малоефективними, необхідно заліснювати та залужувати. А для контролю за діями іноземних інвесторів доречним було б документально затверджувати їх зобов'язання – постійно підтримувати рівень родючості, а не видавлювати з неї останні "соки". Більш того, заздалегідь необхідно й обговорювати умови зайнятості у регіоні, що передбачає розвиток фінансово-економічного потенціалу області шляхом працевлаштування економічно активного населення, тобто тих безробітних, що на момент працевлаштування не мають роботи, але бажають її одержати.

Підсумовуючи, можна додати лише те, що керівникам сільськогосподарських підприємств Сумської області, перш за все, необхідно приділяти увагу ресурсному потенціалу, що може стати візитною карткою даного регіону. Це має бути на увазі: стан оброблюваних сільськогосподарських земель; бонітет ґрунту та вміст гумусу; наявність робочої сили, що спроможна якісно вести сільське господарство; фінансово-економічна безпека підприємств, а також ступінь зносу та оновлення основних засобів на підприємствах. По-друге, повинен здійснюватись належний контроль за фінансово-економічною діяльністю підприємств, що на думку міжнародних експертів, є одним з показників сприятливого інвестиційного середовища. Так, розмір середньомісячної заробітної плати працівників, що зайняті у сільському господарстві, обсяг валової продукції, кредиторська та дебіторська заборгованість, прибуток та рентабельність підприємства – все це має безпосередній вплив при виборі об'єкту інвестування іноземним партнером. Що ж стосується державних дотацій за цільовими програмами, то цей фактор не першочергового впливу, проте від його наявності закордонні партнери не відмовляються.

Інфраструктурний аспект ґрунтується на привабливості регіону розташування сільськогосподарського підприємства для іноземного інвестування, що обумовлює цілеспрямованість вкладення інвестиційного капіталу та ступінь проникнення іноземних інвестицій у сільськогосподарський сектор регіонів. Даний аспект практично не можливо прогнозувати, тому що перебування з іншими країнами та привілей кліматичних умов складаються історично та залежать від географічного розташування області. Проте якщо Сумська область має такого роду переваги, то про них необхідно говорити, показувати та доводити.

Особливого значення при створенні сприятливого інвестиційного середовища для функціонування підприємств з іноземними інвестиціями у сільському господарстві Сумщини набуває фактор інвестиційного ризику. На нашу думку, виділення даного чинника у окрему групу є дуже важливим, тому що ми розглядаємо ризик як відхилення від очікуваних результатів, що неодмінно цікавить іноземного та вітчизняного партнерів, та визначення даного показника є обов'язковим при започаткуванні нової господарської діяльності. Більш того, якщо відбувається інвестування сільськогосподарського сектору певного регіону, то обов'язково має місце певний відсоток ризику. Зазначимо, що ніяке підприємство з іноземними інвестиціями у сільському господарстві не може отримати всебічну гарантію неризикової діяльності у майбутньому. Навіть використовуючи методи прогнозування, те чи інше підприємство знаходиться під впливом певного ризику, що не має можливості бути виключеним у процесі прогнозування. Крім того, утворюється невизначеність, який саме ризик може виникнути у процесі спільної інвестиційної діяльності.

Незалежно від ризику, який може мати місце на сільськогосподарському підприємстві та може стати причиною його ліквідації, а відповідно й збитковістю усіх інвестиційних надходжень, необхідно розглядати ізолювано усі фактори, що спричиняють таку ситуацію. Ми вважаємо, що при залученні іноземних інвестицій у сільськогосподарське підприємство, першочергового значення набувають чотири основні категорії ризиків: 1) правовий ризик – характеризується відсутністю чіткої правової бази, що регулює діяльність підприємств з іноземними інвестиціями у сільському господарстві, та її адекватністю існуючим ринковим вимогам. Дана категорія ризику має вплив першочергового ступеню, тому що нестабільне та надмірне регулювання держави у сфері сільського господарства, проблеми щодо встановлення чітких прав власності, мінливість політичного середовища та нечітка правова система спричинили виникнення сумнівів у іноземних інвесторів вкладати власні кошти саме у сільськогосподарське підприємство нашої країни; 2) репутаційний ризик – виникає тоді, коли відбувається процес відсутності платоспроможного попиту на запропоновані раніше послуги внаслідок традиційних уподобань споживачів. Широкого розповсюдження репутаційний ризик набуває за умов корупційності, що відбувається у певних регіонах країни; 3) операційний ризик, що характеризується виникненням проблем, обумовлених труднощами в операційній роботі сільськогосподарських підприємств при обслуговуванні нових клієнтів. Зокрема такі чинники, як великий податковий тягар, низький рівень доходів громадян у певній місцевості та великий ступінь ризику щодо окупності вкладених коштів, мають першочерговий вплив на виникнення даної категорії ризику на підприємстві з іноземними інвестиціями у сільському господарстві; 4) стратегічний ризик, що обумовлений виникненням проблем стосовно подальшого розвитку впровадження технологій, виходячи зі стратегічних тенденцій та вимог кон'юнктури ринку. Одним із факторів, що може спричинити виникнення на підприємстві даної категорії ризиків, можна вважати мінливість економічного середовища як в регіоні функціонування підприємства, так і в Україні у цілому.

Однією з головних причин правового аспекту, на яку останнім часом звертають увагу іноземні інвестори – представники різних країн світу, є нестабільне та надмірне регулювання держави у сільському господарстві. Така політика нашої країни спричиняє

незадоволення окремих інвесторів, що опинились на ринку сільськогосподарської продукції. Тому при розгортанні інвестиційної діяльності у певній області розпочинаються перемовини щодо гарантій врегулювання нестабільного та надмірного втручання місцевих органів у новостворене підприємство. Проте за даними міжнародної статистики, у 2009 р. майже половина (46%) усіх зафіксованих змін режимів регулювання прямих іноземних інвестицій у різних країнах стосувалось прийняття спеціальних заходів щодо стимулювання капіталовкладень. З них 40% припадало на лібералізацію умов діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, і лише 6% – на подальшу лібералізацію доступу іноземного капіталу в окремі галузі економіки. Це говорить про те, що створення на національному рівні ефективного законодавчого режиму для сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями є доволі нелегким завданням. Як правило, виникає необхідність у прийнятті рішення щодо темпів і характеру процесу лібералізації політики регулювання діяльності іноземних інвесторів у даній галузі. Тому, не зважаючи на загальну тенденцію до лібералізації, національне законодавство навіть у самих відкритих країнах для прямого іноземного інвестування, зокрема у сільському господарстві, все ж таки зберігає положення щодо державного контролю над припливом іноземного капіталу в окремі галузі економіки країни та його подальшого функціонування.

На міжнародному рівні простежується аналогічна ситуація. Практично всі багатосторонні та двосторонні інвестиційні угоди гарантують іноземному капіталу вільний доступ до місцевих ринків, проте у жодній із цих угод не міститься відмови національного керівництва від контролю над прямими іноземними інвестиціями та сільськогосподарськими підприємствами з іноземними інвестиціями у країні. Отже, для України, у тому числі й для Сумської області, уникаючи перепони та одночасно зберігаючи рівноправний підхід щодо регулювання інвестиційної діяльності національного та зарубіжного інвесторів, повинна вимальовуватися типова риса посилення регуляторної функції держави на ринку капіталів. Це необхідне для того, щоб передбачити ситуацію, коли результатом відміни державних заборон на функціонування сільськогосподарських ринків можуть виникнути обмеження, що утворюватимуться лише окремими учасниками ринку інвестицій. Враховуючи те, що усі регіони України мають на меті підтримувати та розвивати, у першу чергу, національний бізнес, так звана обмежувальна ділова практика великих монополій, зокрема у сільському господарстві Сумщини, буде доречною. Роль та місце держави у системі регулювання аграрного ринку має призвести до поглибленої участі України в системі міжнародного поділу праці. Держава у цьому випадку виступає як координатор процесу, що сприяє економічній інтеграції її економіки та застосуванню протекціоністського режиму для запобігання втрат у разі відкриття внутрішнього і лібералізації зовнішнього ринків, тому використання захисних механізмів має бути недовготривалим та водночас враховувати їх реформацію й гармонію.

Для успішного розвитку економіки Сумської області та умов функціонування іноземного капіталу в країні, на підприємствах з іноземними інвестиціями, зокрема у сільському господарстві, повинна вироблятися не та продукція, яку виробляла до цього фірма-партнер, а нова – та, що передбачена у регіональних або державних програмах розвитку областей чи країни у цілому. Більш того, неприпустимим є звільнення підприємств з іноземними інвестиціями від оподаткування взагалі. Держава повинна сприяти частковому контролю за українською часткою валюти на сільськогосподарському підприємстві та створити такі умови, щоб ця валюта не “виїхала” закордон. Не повинна простежуватись тенденція розвитку підприємств з іноземними інвестиціями, прибуток яких зводиться до нуля протягом тривалого періоду. У таких випадках необхідно сприяти їх ліквідації як суб’єкта підприємницької діяльності. І неодмінною умовою такої форми господарювання має бути те, що робочі місця на підприємствах повинні сприяти підвищенню зайнятості населення у регіонах, де функціонують сільськогосподарські підприємства з іноземними інвестиціями.

Сумському регіону необхідно прагнути до створення потужних сільськогосподарських підприємств, тому що науковий потенціал області дозволяє це зробити. Втім, лише наукового потенціалу недостатньо, тому в створенні інвестиційного проекту необхідна безпосередня участь й професійних учасників інвестиційного ринку, всіх інвесторів – і українських, і іноземних. Держава та місцеві органи управління повинні відігравати у цьому процесі суттєву роль, але ця роль має бути виключно локальною, хоча і дуже важливою. Наша держава для інвестиційних процесів у сільському господарстві повинна виступати у якості спеціального пристрою, за допомогою якого запускається “двигун”, але в жодному разі не у якості двигуна. Якщо держава почне щось рухати як основний рушій, то ми дійдемо до централізованої економіки і зруйнуємо систему державного плану. Проте, держава має виступати саме у ролі того механізму, що запускає інвестиційний процес. Далі повинні включитися у роботу інвестиційні компанії, іноземні інвестори чи, взагалі, інші країни. А для цього, перш за все, потрібна нормальна біржова система, депозитарна система, стабільна та надійна банківська система, сприятливе інвестиційне середовище.

Загальновідомо, що іноземні партнери прагнуть вкладати свої кошти лише у ті галузі, які гарантують швидку окупність внесеного капіталу, а Сумська область наразі виступає не достатньо привабливим об’єктом для іноземних партнерів. Тому інвесторами нашої області є або великі компанії, які можуть собі дозволити ризикувати у інвестиційній діяльності, або підприємці, які займаються посередницькою діяльністю у незначних обсягах. Проте існуючу ситуацію можна виправити, створивши сприятливі умови для залучення іноземного капіталу, використовуючи ефективно фінансові ресурси, створюючи сприятливе інвестиційне середовище. А головне – необхідно сприяти тим сільськогосподарським підприємствам з іноземними інвестиціями, що виробляють продукцію, здатну замінити імпорт, зайнявши тим самим конкурентоспроможне місце на вітчизняному ринку.

Висновки та пропозиції. Таким чином, залучати іноземні інвестиції у вітчизняний аграрний сектор потрібно, але “у розумних межах та напрямках”. Щоб уникнути небажаних наслідків, місцеві органи Сумщини повинні скоординувати приплив іноземного капіталу у ті сфери економічної діяльності, які допоможуть модернізувати сільське господарство регіону, збільшити обсяги виробництва продукції, перейти до цивілізованого ринку продовольства, створивши продовольчу безпеку, та нарощувати експортний потенціал. А розвиток сільськогосподарського виробництва регіону ґрунтується саме на активізації інвестиційної діяльності, створенні умов нарощування обсягів інвестицій у дану галузь. Врахування запропонованих чотирьох груп факторів, що формують інвестиційне середовище сільськогосподарських підприємств, дозволить адекватно оцінювати можливість подальшого розвитку господарюючих суб’єктів.

РЕЗЮМЕ

У статті визначено основні групи факторів, що формують інвестиційне середовище підприємств у сільському господарстві Сумської області на основі проведеного авторкою експертного опитування фахівців різних країн світу з питань іноземного інвестування; викладено власне тлумачення інвестиційного середовища сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: інвестиційне середовище, інвестиційний клімат, іноземні інвестиції, сільськогосподарські підприємства з іноземними інвестиціями.

РЕЗЮМЕ

В статье определены основные группы факторов, которые формируют инвестиционную среду предприятий в сельском хозяйстве Сумской области на основе проведенного автором экспертного опроса специалистов различных стран мира по вопросам иностранного инвестирования; изложено собственное толкование инвестиционной среды сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: инвестиционная среда, инвестиционный климат, иностранные инвестиции, сельскохозяйственные предприятия с иностранными инвестициями.

SUMMARY

The paper identifies the main factors' groups that shape the investment environment of Sumy region enterprises' in agriculture on the basis of the author's expert survey by specialists in foreign investments of different countries; the own interpretation of the investment environment of agricultural enterprises is given.

Keywords: investment environment, investment climate, foreign investment, agricultural enterprises with foreign investment.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ.

1. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Б. В. Губський. – К.: Наукова думка, 1998. – 390 с.

2. Евстратов С. Ю. Иностранные инвестиции в СССР: вопросы финансового регулирования / С. Ю. Евстратов, Н. Б. Кузнецов. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 160, [1] с.
3. Клецова Н. В. Формування інвестиційного клімату у сільськогосподарських підприємствах з іноземними інвестиціями Сумщини / Клецова Н. В. // Економіка Крима. – 2009. – № 26. – С. 48–52.
4. Мацибора Т. В. Іноземні інвестиції в АПК України: монографія / Т. В. Мацибора. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 186, [3] с.
5. Губенко В. І. Стан та проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах активізації глобалізаційних процесів / В. І. Губенко // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету: збірник наукових праць / Білоцерківський державний аграрний університет. – Біла Церква: БДАУ, 2007. – Вип. 45. – 151 с.
6. Ладика В. І. Інвестування АПК в системі розвитку продуктивних сил регіону / В. І. Ладика, Л. І. Михайлова // Розвиток продуктивних сил України: від В. І. Вернадського до сьогодні: матеріали ювілейної міжнародної наукової конференції (20 березня 2009 р.) / Національна академія наук України, Рада по вивченню продуктивних сил України: у 3-х частинах. – К.: РВПС України НАН України, 2009. – Ч.1. – С. 202–205.

УДК 339.727.22, 339.727.24

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В 2003-2011 РР.

Кобиланська А.В., асистент кафедри національної економіки Національного університету «Одеська Юридична Академія», м.Одеса

Постановка проблеми.

В теоретичних та практичних дослідженнях вітчизняних та іноземних науковців пряме іноземне інвестування виступає одним з основних чинників економічного розвитку країни, що сприяє реалізації структурної перебудови шляхом трансферу технологій та «ноу-хау», зменшенню рівня безробіття, підвищенню продуктивності праці, і таким чином не тільки підвищенню рівня національного доходу, але і прискоренню темпів його зростання.

Аналіз динаміки потоків ПІІ в світі показав, що зазвичай країни, які довгий час були нетто-експортерами інвестиційного ресурсу, згодом стають і активними учасниками міжнародних потоків капіталу інвестуючи вільні кошти закордон. Таким чином, вони максимізують свій економічний прибуток та мінімізують ризики операційної діяльності.

Інакше кажучи, процес прямого іноземного інвестування є взаємовигідним для всіх його учасників. Втім існування певних недосконалостей національної економіки, таких як обмежень на здійснення зовнішньоторговельних операцій, субсидування певних галузей національної економіки і т.ін., може викривляти наперед очікувані, теоретично обґрунтовані, тенденції здійснення прямого інвестування.

За випадку ймовірності існування вказаних ризиків, дослідження саме структури ПІІ може слугувати певним індикатором розвитку національної економіки та наявності окремих інституційних обмежень.

Аналіз попередніх досліджень. Серед всього різноманіття досліджень, присвячених вивченню механізмів залучення іноземних інвестицій до економіки певної країни, особливе місце посідають ті, які спрямовані на вивчення динаміки та галузевої, а також географічної структури таких потоків. В цьому контексті досвід України, як експортера та імпортера прямих іноземних інвестицій, вивчався такими дослідниками, як Бажал Ю., Барановський О., Васюренко О., Гайдуцький П., Гальчинський А., Гаврилюк О., Гесць В., Другов О., Жаліло Я., Злупко С., Кірхнер Р., Козоріз М., Кравцова В., Саблук П., Стирський М.

Зважаючи на комплексний характер явища ПІІ, вказані роботи в більшості випадку були спрямовані на вивчення окремих економічних категорій пов'язаних з прямим іноземним інвестуванням. Так, в свої роботах зазначені автори досліджували причини інвестиційного процесу, прогнозували обсяги та структуру потоків капіталу, аналізували секторальні тенденції інвестування в контексті окремих галузей народного господарства, наводили аналіз змін в галузевій та географічній структурі ПІІ.

Водночас, незважаючи на широке коло тематики існуючих наукових праць, дослідження залучення України в транскордонні потоки прямих інвестицій потребує доповнення в частині аналізу перехресної географічно-секторальної структури ПІІ, причин її формування та видозміни.

Мета статті. Метою статті є дослідження перехресної географічно-секторальної структури потоків ПІІ, з виокремленням причин її формування в період з 2000 по 2011 роки та особливим акцентом на структурних зрушеннях кризового періоду 2007-2008 років. Кінцевою ціллю є наведення висновків щодо ролі України в транскордонних потоках ПІІ, як в якості імпортера, так і в якості експортера ПІІ, з наступним наданням рекомендацій щодо зміни в підходах до керування потоками прямих іноземних інвестицій.

Виклад основного матеріалу.

Відповідно до даних Державного комітету статистики, станом на 31.12.2011 ПІІ в економіку України перевищували ПІІ з України в економіку світу приблизно в 5 разів та становили 49,4 млрд. дол. США. Біля 70% таких інвестицій було накопичено до 2008 року, тобто в докризовий період. Сплеск інвестування припав на 2005 рік і був пов'язаний з приватизацією металургійного комбінату «Криворіжсталь». Після 2008 року темпи зростання обсягів інвестування почали уповільнюватись незважаючи на програми структурної перебудови економіки та підтримку материнськими установами банків з іноземним капіталом в кризовий період та період виходу з кризи.

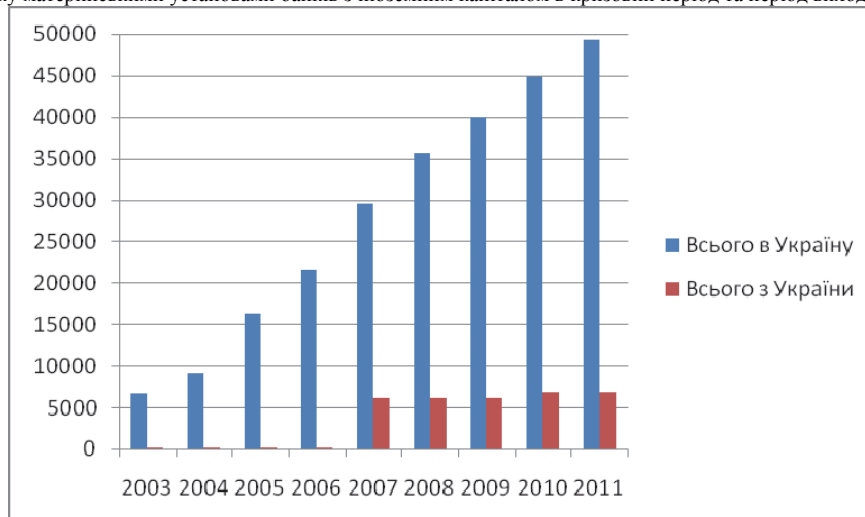

Рис. 1 Динаміка ПІІ в економіці України та ПІІ з України в країнах світу. (власна розробка, складено на основі даних Державного комітету статистики України [1])